

MAT1030 – Diskret Matematikk

Forelesning 10: Mengdelære

Dag Normann

Matematisk Institutt, Universitetet i Oslo

17. februar 2010

(Sist oppdatert: 2010-02-17 12:39)

Kapittel 5: Mengdelære

Oversikt

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$:

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$:

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - **union** $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - **snitt** $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
  - komplement $\bar{A}$:

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
  - komplement $\bar{A}$: $\bar{A} = \{x \in \mathcal{E} : x \notin A\}$

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
  - komplement $\bar{A}$: $\bar{A} = \{x \in \mathcal{E} : x \notin A\}$
  - mengdedifferens $A - B$:

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
  - komplement $\bar{A}$: $\bar{A} = \{x \in \mathcal{E} : x \notin A\}$
  - mengdedifferens $A - B$: $A - B = \{x : x \in A \wedge x \notin B\}$

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
  - Vi har innført de Boolske operasjonene,
    - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
    - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
    - komplement $\bar{A}$: $\bar{A} = \{x \in \mathcal{E} : x \notin A\}$
    - mengdedifferens $A - B$: $A - B = \{x : x \in A \wedge x \notin B\}$
- samt de faste mengdene $\emptyset$ og $\mathcal{E}$.

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
  - komplement $\bar{A}$: $\bar{A} = \{x \in \mathcal{E} : x \notin A\}$
  - mengdedifferens $A - B$: $A - B = \{x : x \in A \wedge x \notin B\}$

samt de faste mengdene $\emptyset$ og $\mathcal{E}$.

- Vi tegnet Venndiagrammet tilhørende de forskjellige Boolske operasjonene, og begynte på et eksempel på litt mer avansert bruk av Venndiagrammer.

Oversikt

- Tirsdag snakket vi først litt om mengder, og om hvordan vi beskriver en mengde.
- Vi har innført de Boolske operasjonene,
  - union $\cup$: $A \cup B = \{x : x \in A \vee x \in B\}$
  - snitt $\cap$: $A \cap B = \{x : x \in A \wedge x \in B\}$
  - komplement $\bar{A}$: $\bar{A} = \{x \in \mathcal{E} : x \notin A\}$
  - mengdedifferens $A - B$: $A - B = \{x : x \in A \wedge x \notin B\}$

samt de faste mengdene $\emptyset$ og $\mathcal{E}$.

- Vi tegnet Venndiagrammet tilhørende de forskjellige Boolske operasjonene, og begynte på et eksempel på litt mer avansert bruk av Venndiagrammer.
- Vi fortsetter med flere eksempler (på tavlen).

Mengdeteoretiske lover

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$
- De distributive lovene

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$
- De distributive lovene
  - $A \cup (B \cap C) = (A \cup B) \cap (A \cup C)$

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$
- De distributive lovene
  - $A \cup (B \cap C) = (A \cup B) \cap (A \cup C)$
  - $A \cap (B \cup C) = (A \cap B) \cup (A \cap C)$

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$
- De distributive lovene
  - $A \cup (B \cap C) = (A \cup B) \cap (A \cup C)$
  - $A \cap (B \cup C) = (A \cap B) \cup (A \cap C)$

Eksempel

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$
- De distributive lovene
  - $A \cup (B \cap C) = (A \cup B) \cap (A \cup C)$
  - $A \cap (B \cup C) = (A \cap B) \cup (A \cap C)$

Eksempel

- $A \cap \overline{(B \cup C)} = (A - B) \cap (A - C)$

Mengdeteoretiske lover

Eksempel

- deMorgans lover
  - $\overline{A \cup B} = \overline{A} \cap \overline{B}$ (som vi så på i går).
  - $\overline{A \cap B} = \overline{A} \cup \overline{B}$
- De distributive lovene
  - $A \cup (B \cap C) = (A \cup B) \cap (A \cup C)$
  - $A \cap (B \cup C) = (A \cap B) \cup (A \cap C)$

Eksempel

- $A \cap \overline{(B \cup C)} = (A - B) \cap (A - C)$
- $(\overline{A} - B) \cap C = C - (A \cup B)$

Mengdeteoretiske lover

Mengdeteoretiske lover

Oppgave

Mengdeteoretiske lover

Oppgave

- Vi bruker bare Venndiagrammer for uttrykk med en, to eller tre mengder.

Oppgave

- Vi bruker bare Venndiagrammer for uttrykk med en, to eller tre mengder.
- Tegn et Venndiagram for tre mengder A , B og C , og sett inn sannhetsverdiene for de tre basisutsagnene $x \in A$, $x \in B$ og $x \in C$ i de forskjellige feltene.

Oppgave

- Vi bruker bare Venndiagrammer for uttrykk med en, to eller tre mengder.
- Tegn et Venndiagram for tre mengder A , B og C , og sett inn sannhetsverdiene for de tre basisutsagnene $x \in A$, $x \in B$ og $x \in C$ i de forskjellige feltene.
- Undersøk hvor mange deler det er mulig å dele planet inn i ved hjelp av fire sirkler.

Oppgave

- Vi bruker bare Venndiagrammer for uttrykk med en, to eller tre mengder.
- Tegn et Venndiagram for tre mengder A , B og C , og sett inn sannhetsverdiene for de tre basisutsagnene $x \in A$, $x \in B$ og $x \in C$ i de forskjellige feltene.
- Undersøk hvor mange deler det er mulig å dele planet inn i ved hjelp av fire sirkler.
- Forklar hvorfor dette viser at Venndiagrammer ikke er hensiktsmessige for Boolske uttrykk med mer enn tre mengder.

Inklusjon

Eksempel

Eksempel

- Det er selvfølgelig slik at alle tall som kan deles på 4 også er partall.

Eksempel

- Det er selvfølgelig slik at alle tall som kan deles på 4 også er partall.

Vi sier da at mengden av tall delelige med 4 er **inneholdt** i partallene, eller at den er en **delmengde** av partallene.

Eksempel

- Det er selvfølgelig slik at alle tall som kan deles på 4 også er partall.
Vi sier da at mengden av tall delelige med 4 er **inneholdt** i partallene, eller at den er en **delmengde** av partallene.
- Mengden av registrerte fødselsnummere er inneholdt i mengden av alle data registrert i skattedirektoratet.

Eksempel

- Det er selvfølgelig slik at alle tall som kan deles på 4 også er partall.
Vi sier da at mengden av tall delelige med 4 er **inneholdt** i partallene, eller at den er en **delmengde** av partallene.
- Mengden av registrerte fødselsnummere er inneholdt i mengden av alle data registrert i skattedirektoratet.
- Mengden av hunder er en delmengde av mengden av dyr.

Inklusjon

Inklusjon

Definisjon

Inklusjon

Definisjon

Hvis A og B er mengder, sier vi at A er **inneholdt** i B , eller at A er en **delmengde** av B , hvis

Inklusjon

Definisjon

Hvis A og B er mengder, sier vi at A er **inneholdt** i B , eller at A er en **delmengde** av B , hvis

$$\forall x(x \in A \rightarrow x \in B).$$

Definisjon

Hvis A og B er mengder, sier vi at A er **inneholdt** i B , eller at A er en **delmengde** av B , hvis

$$\forall x(x \in A \rightarrow x \in B).$$

- Vi skriver

$$A \subseteq B$$

Definisjon

Hvis A og B er mengder, sier vi at A er **inneholdt** i B , eller at A er en **delmengde** av B , hvis

$$\forall x(x \in A \rightarrow x \in B).$$

- Vi skriver

$$A \subseteq B$$

for at A er inneholdt i B .

Inklusjon

Inklusjon

- Vi vil kunne skrive $A \subseteq B$ selv om $A = B$.

Inklusjon

- Vi vil kunne skrive $A \subseteq B$ selv om $A = B$.
- Noen forfattere bruker $A \subset B$ slik vi bruker $A \subseteq B$ mens andre bruker det i betydningen

$$A \subseteq B \wedge A \neq B.$$

Inklusjon

- Vi vil kunne skrive $A \subseteq B$ selv om $A = B$.
- Noen forfattere bruker $A \subset B$ slik vi bruker $A \subseteq B$ mens andre bruker det i betydningen

$$A \subseteq B \wedge A \neq B.$$

- I dette siste tilfellet vil vi si at A er ekte inneholdt i B .

Inklusjon

Inklusjon

Eksempel

Inklusjon

Eksempel

- $\{2, 5, 6\} \subseteq \{1, 2, 5, 6, 7\}$ og inklusjonen er ekte.

Inklusjon

Eksempel

- $\{2, 5, 6\} \subseteq \{1, 2, 5, 6, 7\}$ og inklusjonen er **ekte**.
- I følge læreboka vil

$$\mathbb{N} \subseteq \mathbb{J} \subseteq \mathbb{Q} \subseteq \mathbb{R}.$$

Eksempel

- $\{2, 5, 6\} \subseteq \{1, 2, 5, 6, 7\}$ og inklusjonen er **ekte**.
- I følge læreboka vil

$$\mathbb{N} \subseteq \mathbb{J} \subseteq \mathbb{Q} \subseteq \mathbb{R}.$$

Når vi ser på disse mengdene som datatyper, vet vi at vi må bruke forskjellige måter å representere et tall i $\mathbb{J}$ på, avhengig av om vi ser på tallet som et element i $\mathbb{J}$ eller $\mathbb{R}$.

Eksempel

- $\{2, 5, 6\} \subseteq \{1, 2, 5, 6, 7\}$ og inklusjonen er ekte.
- I følge læreboka vil

$$\mathbb{N} \subseteq \mathbb{J} \subseteq \mathbb{Q} \subseteq \mathbb{R}.$$

Når vi ser på disse mengdene som datatyper, vet vi at vi må bruke forskjellige måter å representere et tall i $\mathbb{J}$ på, avhengig av om vi ser på tallet som et element i $\mathbb{J}$ eller $\mathbb{R}$.

Denne påstanden er derfor ikke helt uproblematisk, men dog akseptabel for våre formål.

Eksempel

- $\{2, 5, 6\} \subseteq \{1, 2, 5, 6, 7\}$ og inklusjonen er **ekte**.
- I følge læreboka vil

$$\mathbb{N} \subseteq \mathbb{J} \subseteq \mathbb{Q} \subseteq \mathbb{R}.$$

Når vi ser på disse mengdene som datatyper, vet vi at vi må bruke forskjellige måter å representere et tall i $\mathbb{J}$ på, avhengig av om vi ser på tallet som et element i $\mathbb{J}$ eller $\mathbb{R}$.

Denne påstanden er derfor ikke helt uproblematisk, men dog akseptabel for våre formål.

- $\{x : x^2 > 4\} \subseteq \{x : x^2 > 4 \vee x < -1\}$.

Inklusjon

Inklusjon

Vi kan bruke Venndiagrammer til å vise at et Boolsk uttrykk alltid definerer en delmengde av mengden definert ved et annet Boolsk uttrykk.

Inklusjon

Vi kan bruke Venndiagrammer til å vise at et Boolsk uttrykk alltid definerer en delmengde av mengden definert ved et annet Boolsk uttrykk.

Vi skal se et par eksempler på tavlen.

Inklusjon

Vi kan bruke Venndiagrammer til å vise at et Boolsk uttrykk alltid definerer en delmengde av mengden definert ved et annet Boolsk uttrykk.

Vi skal se et par eksempler på tavlen.

Eksempel

Inklusjon

Vi kan bruke Venndiagrammer til å vise at et Boolsk uttrykk alltid definerer en delmengde av mengden definert ved et annet Boolsk uttrykk.

Vi skal se et par eksempler på tavlen.

Eksempel

- $A \cap B \subseteq A \cup B$

Inklusjon

Vi kan bruke Venndiagrammer til å vise at et Boolsk uttrykk alltid definerer en delmengde av mengden definert ved et annet Boolsk uttrykk.

Vi skal se et par eksempler på tavlen.

Eksempel

- $A \cap B \subseteq A \cup B$
- $\bar{A} \cap (B - C) \subseteq B - (A \cap C)$

Disjunkte mengder

Disjunkte mengder

Definisjon

To mengder A og B er **disjunkte** hvis de ikke har noen felles elementer,

Disjunkte mengder

Definisjon

To mengder A og B er **disjunkte** hvis de ikke har noen felles elementer, det vil si, hvis

$$A \cap B = \emptyset.$$

Disjunkte mengder

Definisjon

To mengder A og B er **disjunkte** hvis de ikke har noen felles elementer, det vil si, hvis

$$A \cap B = \emptyset.$$

Eksempel

Disjunkte mengder

Definisjon

To mengder A og B er **disjunkte** hvis de ikke har noen felles elementer, det vil si, hvis

$$A \cap B = \emptyset.$$

Eksempel

- $\{0, 4, 7, 9\}$ og $\{1, 2, 5, 10\}$ er disjunkte.

Disjunkte mengder

Definisjon

To mengder A og B er **disjunkte** hvis de ikke har noen felles elementer, det vil si, hvis

$$A \cap B = \emptyset.$$

Eksempel

- $\{0, 4, 7, 9\}$ og $\{1, 2, 5, 10\}$ er disjunkte.
- $\{0, 4, 5, 7, 9\}$ og $\{0, 2, 5, 10\}$ er ikke disjunkte.

Disjunkte mengder

Definisjon

To mengder A og B er **disjunkte** hvis de ikke har noen felles elementer, det vil si, hvis

$$A \cap B = \emptyset.$$

Eksempel

- $\{0, 4, 7, 9\}$ og $\{1, 2, 5, 10\}$ er disjunkte.
- $\{0, 4, 5, 7, 9\}$ og $\{0, 2, 5, 10\}$ er ikke disjunkte.
Snittet av disse to mengdene er $\{0, 5\} \neq \emptyset$.

Boolsk algebra

Boolsk algebra

- Det er en nær sammenheng mellom Boolsk mengdealgebra og utsagnslogikk.

Boolsk algebra

- Det er en nær sammenheng mellom Boolsk mengdealgebra og utsagnslogikk.
- Ved å erstatte A med $x \in A$ oppfattet som en utsagnsvariabel, kan vi spisse $\cup$ til $\vee$, $\cap$ til $\wedge$ og erstatte komplement $\overline{A}$ med $\neg(x \in A)$, og vi får en utsagnslogisk formel.

Boolsk algebra

- Det er en nær sammenheng mellom Boolsk mengdealgebra og utsagnslogikk.
- Ved å erstatte A med $x \in A$ oppfattet som en utsagnsvariabel, kan vi spisse $\cup$ til $\vee$, $\cap$ til $\wedge$ og erstatte komplement $\bar{A}$ med $\neg(x \in A)$, og vi får en utsagnslogisk formel.
- Det er da naturlig å erstatte $\emptyset$ med **F** og $\mathcal{E}$ med **T**.

Boolsk algebra

- Det er en nær sammenheng mellom Boolsk mengdealgebra og utsagnslogikk.
- Ved å erstatte A med $x \in A$ oppfattet som en utsagnsvariabel, kan vi spisse $\cup$ til $\vee$, $\cap$ til $\wedge$ og erstatte komplement $\bar{A}$ med $\neg(x \in A)$, og vi får en utsagnslogisk formel.
- Det er da naturlig å erstatte $\emptyset$ med **F** og $\mathcal{E}$ med **T**.
- To mengder, definert fra **mengdevariable** A, B og liknende ved hjelp av **union**, **snitt** og **komplement** vil alltid være like nøyaktig når oversettelsene er logisk ekvivalente.

Boolsk algebra

Boolsk algebra

- Tabell 5.1 på side 80 (79 i Utgave 2) i læreboka lister noen Boolske identiteter.

Boolsk algebra

- Tabell 5.1 på side 80 (79 i Utgave 2) i læreboka lister noen Boolske identiteter.
- De har sine paralleller i tabellen på side 56 (55) over logikkens lover.

Boolsk algebra

- Tabell 5.1 på side 80 (79 i Utgave 2) i læreboka lister noen Boolske identiteter.
- De har sine paralleller i tabellen på side 56 (55) over logikkens lover.
- Vi skal ikke drille regning med disse Boolske identitetene.

En digresjon: Russells Paradoks

En digresjon: Russells Paradoks

- Hvis vi hadde kunnet snakke om mengden av alle mengder, hadde vi hatt en grunn mindre til å bringe inn den universelle mengden $\mathcal{E}$.

En digresjon: Russells Paradoks

- Hvis vi hadde kunnet snakke om mengden av alle mengder, hadde vi hatt en grunn mindre til å bringe inn den universelle mengden $\mathcal{E}$.
- Antagelsen om at det fins en mengde som har alle mengder som elementer, leder imidlertid til en motsigelse som kalles **Russells Paradoks**.

En digresjon: Russells Paradoks

- Hvis vi hadde kunnet snakke om mengden av alle mengder, hadde vi hatt en grunn mindre til å bringe inn den universelle mengden $\mathcal{E}$.
- Antagelsen om at det fins en mengde som har alle mengder som elementer, leder imidlertid til en motsigelse som kalles **Russells Paradoks**.
- Vi gir beviset for Russells Paradoks som en oppgave med hint.

En digresjon: Russells Paradoks

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

- Anta at X er en mengde, og at for alle mengder Y vil $Y \in X$.

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

- Anta at X er en mengde, og at for alle mengder Y vil $Y \in X$.
- La $Z = \{Y \in X : Y \notin Y\}$.

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

- Anta at X er en mengde, og at for alle mengder Y vil $Y \in X$.
- La $Z = \{Y \in X : Y \notin Y\}$.
- Da er $Z \in X$.

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

- Anta at X er en mengde, og at for alle mengder Y vil $Y \in X$.
- La $Z = \{Y \in X : Y \notin Y\}$.
- Da er $Z \in X$.
- Vis at hvis $Z \in Z$ så vil $Z \notin Z$.

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

- Anta at X er en mengde, og at for alle mengder Y vil $Y \in X$.
- La $Z = \{Y \in X : Y \notin Y\}$.
- Da er $Z \in X$.
- Vis at hvis $Z \in Z$ så vil $Z \notin Z$.
- Vis at hvis $Z \notin Z$ så vil $Z \in Z$.

En digresjon: Russells Paradoks

Oppgave

- Anta at X er en mengde, og at for alle mengder Y vil $Y \in X$.
- La $Z = \{Y \in X : Y \notin Y\}$.
- Da er $Z \in X$.
- Vis at hvis $Z \in Z$ så vil $Z \notin Z$.
- Vis at hvis $Z \notin Z$ så vil $Z \in Z$.
- Forklar hvorfor dette viser at mengden X ikke kan finnes.

Digital representasjon av mengder

Digital representasjon av mengder

- I utgangspunktet skal det ikke spille noen rolle i hvilken rekkefølge man skriver opp elementene i en mengde.

Digital representasjon av mengder

- I utgangspunktet skal det ikke spille noen rolle i hvilken rekkefølge man skriver opp elementene i en mengde.
- Hvis man imidlertid har behov for å representere visse mengder digitalt, må man velge seg en rekkefølge på elementene i den universelle mengden $\mathcal{E}$.

Digital representasjon av mengder

- I utgangspunktet skal det ikke spille noen rolle i hvilken rekkefølge man skriver opp elementene i en mengde.
- Hvis man imidlertid har behov for å representere visse mengder digitalt, må man velge seg en rekkefølge på elementene i den universelle mengden $\mathcal{E}$.
- Vi skal nå se på en metode for digital representasjon av mengder som virker når $\mathcal{E}$ er endelig.

Digital representasjon av mengder

- I utgangspunktet skal det ikke spille noen rolle i hvilken rekkefølge man skriver opp elementene i en mengde.
- Hvis man imidlertid har behov for å representere visse mengder digitalt, må man velge seg en rekkefølge på elementene i den universelle mengden $\mathcal{E}$.
- Vi skal nå se på en metode for digital representasjon av mengder som virker når $\mathcal{E}$ er endelig.
- Hvis $\mathcal{E}$ er en uendelig mengde, må man enten velge en annen metode eller gi opp.

Digital representasjon av mengder

Digital representasjon av mengder

Definisjon

Digital representasjon av mengder

Definisjon

- Anta at $\mathcal{E}$ har k elementer i rekkefølge

$$\{a_1, \dots, a_k\}.$$

Digital representasjon av mengder

Definisjon

- Anta at $\mathcal{E}$ har k elementer i rekkefølge

$$\{a_1, \dots, a_k\}.$$

- La $A \subseteq \mathcal{E}$

Digital representasjon av mengder

Definisjon

- Anta at $\mathcal{E}$ har k elementer i rekkefølge

$$\{a_1, \dots, a_k\}.$$

- La $A \subseteq \mathcal{E}$
- Vi representerer A som informasjon på k bit i rekkefølge, ved at bit nummer i får verdien 1 hvis og bare hvis $a_i \in A$.

Digital representasjon av mengder

Digital representasjon av mengder

- Ved denne måten å representere mengder på blir det svært enkelt å etterlikne de Boolske operasjonene.

Digital representasjon av mengder

- Ved denne måten å representere mengder på blir det svært enkelt å etterlikne de Boolske operasjonene.
- Snitt svarer til punktvis multiplikasjon, union svarer til det å ta maksimumsverdien punktvis og komplement svarer til å skifte verdi i alle bit.

Digital representasjon av mengder

- Ved denne måten å representere mengder på blir det svært enkelt å etterlikne de Boolske operasjonene.
- Snitt svarer til punktvis multiplikasjon, union svarer til det å ta maksimumsverdien punktvis og komplement svarer til å skifte verdi i alle bit.
- Vi kommer ikke til å jobbe så mye med digital representasjon av mengder.

Digital representasjon av mengder

- Ved denne måten å representere mengder på blir det svært enkelt å etterlikne de Boolske operasjonene.
- Snitt svarer til punktvis multiplikasjon, union svarer til det å ta maksimumsverdien punktvis og komplement svarer til å skifte verdi i alle bit.
- Vi kommer ikke til å jobbe så mye med digital representasjon av mengder.
- Når vi kommer til kompleksitetsteori, og vi spør om kompleksiteten til et problem som involverer mengder, trenger vi å vite hvordan mengder representeres digitalt.

Kardinaltall

Kardinaltall

- Hvis vi i noen sammenhenger ønsker å bruke digitale representasjoner av mengder, er det viktig at ε ikke får lov til å være for stor.

Kardinaltall

- Hvis vi i noen sammenhenger ønsker å bruke digitale representasjoner av mengder, er det viktig at ε ikke får lov til å være for stor.
- $10^{10^{10}}$ er lett å skrive, men foreløpig har vi ingen datamaskin med så mange bit.

Kardinaltall

- Hvis vi i noen sammenhenger ønsker å bruke digitale representasjoner av mengder, er det viktig at ε ikke får lov til å være for stor.
- $10^{10^{10}}$ er lett å skrive, men foreløpig har vi ingen datamaskin med så mange bit.
- For å kunne følge med på hvor store mengder vi opererer med, og for å kunne resonnerer omkring størrelse på mengder, er det en fordel med en **notasjon** for størrelsen av mengder.

Kardinaltall

- Hvis vi i noen sammenhenger ønsker å bruke digitale representasjoner av mengder, er det viktig at ε ikke får lov til å være for stor.
- $10^{10^{10}}$ er lett å skrive, men foreløpig har vi ingen datamaskin med så mange bit.
- For å kunne følge med på hvor store mengder vi opererer med, og for å kunne resonnerer omkring størrelse på mengder, er det en fordel med en **notasjon** for størrelsen av mengder.
- Det er dette vi vil fange opp i begrepet **kardinaltall**.

Kardinaltall

Kardinaltall

Definisjon

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .
- Vi skriver $|A|$ for kardinaltallet til A .

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .
- Vi skriver $|A|$ for kardinaltallet til A .

Eksempel

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .
- Vi skriver $|A|$ for kardinaltallet til A .

Eksempel

- Hvis $A = \{2, 3, 17, 5, 23, 12, 15\}$ er $|A| = 7$.

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .
- Vi skriver $|A|$ for kardinaltallet til A .

Eksempel

- Hvis $A = \{2, 3, 17, 5, 23, 12, 15\}$ er $|A| = 7$.
- Hvis $B = \{n \in \mathbb{N} : 2n + 1 < 17\}$ er $|B| = 7$.

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .
- Vi skriver $|A|$ for kardinaltallet til A .

Eksempel

- Hvis $A = \{2, 3, 17, 5, 23, 12, 15\}$ er $|A| = 7$.
- Hvis $B = \{n \in \mathbb{N} : 2n + 1 < 17\}$ er $|B| = 7$.
- Hvis $C = \{x \in \mathbb{R} : x^3 - 6x^2 + 11x - 6 = 0\}$ er $|C| = 3$.

Kardinaltall

Definisjon

- La A være en endelig mengde.
- Med **kardinaltallet til A** mener vi antall elementer i A .
- Vi skriver $|A|$ for kardinaltallet til A .

Eksempel

- Hvis $A = \{2, 3, 17, 5, 23, 12, 15\}$ er $|A| = 7$.
- Hvis $B = \{n \in \mathbb{N} : 2n + 1 < 17\}$ er $|B| = 7$.
- Hvis $C = \{x \in \mathbb{R} : x^3 - 6x^2 + 11x - 6 = 0\}$ er $|C| = 3$.
- Hvis $D = \{x \in \mathbb{J} : x^2 = 64\}$ er $|D| = 2$.

Kardinaltall

Kardinaltall

Vi skal se på en enkel setning om kardinalitet som kan bli nyttig i avsnittet om kombinatorikk.

Kardinaltall

Vi skal se på en enkel setning om kardinalitet som kan bli nyttig i avsnittet om kombinatorikk.

Det er en setning som har sin parallell i sannsynlighetsteori, og i mange andre sammenhenger hvor man på en eller annen måte måler størrelse på mengder.

Kardinaltall

Vi skal se på en enkel setning om kardinalitet som kan bli nyttig i avsnittet om kombinatorikk.

Det er en setning som har sin parallell i sannsynlighetsteori, og i mange andre sammenhenger hvor man på en eller annen måte måler størrelse på mengder.

Teorem

Kardinaltall

Vi skal se på en enkel setning om kardinalitet som kan bli nyttig i avsnittet om kombinatorikk.

Det er en setning som har sin parallell i sannsynlighetsteori, og i mange andre sammenhenger hvor man på en eller annen måte måler størrelse på mengder.

Teorem

La A og B være to endelige mengder.

Kardinaltall

Vi skal se på en enkel setning om kardinalitet som kan bli nyttig i avsnittet om kombinatorikk.

Det er en setning som har sin parallell i sannsynlighetsteori, og i mange andre sammenhenger hvor man på en eller annen måte måler størrelse på mengder.

Teorem

La A og B være to endelige mengder.

Da er

$$|A| + |B| = |A \cup B| + |A \cap B|.$$

Kardinaltall

Kardinaltall

Bevis

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Da er

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Da er

- $|A \cup B| = |C| + |D| + |E|$

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Da er

- $|A \cup B| = |C| + |D| + |E|$
- $|A| = |C| + |D|$

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Da er

- $|A \cup B| = |C| + |D| + |E|$
- $|A| = |C| + |D|$
- $|B| = |D| + |E|$

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Da er

- $|A \cup B| = |C| + |D| + |E|$
- $|A| = |C| + |D|$
- $|B| = |D| + |E|$

Teoremet følger da ved enkel regning.

Bevis

Først observerer vi at hvis C , D og E er vilkårlige disjunkte mengder, så vil

$$|C \cup D \cup E| = |C| + |D| + |E|.$$

Så lar vi $C = A - B$, $D = A \cap B$ og $E = B - A$.

Fra Venn-diagrammet ser vi at disse er disjunkte.

Da er

- $|A \cup B| = |C| + |D| + |E|$
- $|A| = |C| + |D|$
- $|B| = |D| + |E|$

Teoremet følger da ved enkel regning.

Til de som ikke kom til forelesningen: Noe ble forklart ved Venn-diagrammer på tavlen.

Kardinaltall

Eksempel

Eksempel

- Hvis alle 16 spillerne på et håndball-lag må kunne brukes i angrep eller forsvar, og vi vet at 7 av spillerne kan brukes i begge posisjoner og at 12 av spillerne kan brukes i forsvar, setter vi opp en likning for antall spillere som kan brukes i angrep:

Eksempel

- Hvis alle 16 spillerne på et håndball-lag må kunne brukes i angrep eller forsvar, og vi vet at 7 av spillerne kan brukes i begge posisjoner og at 12 av spillerne kan brukes i forsvar, setter vi opp en likning for antall spillere som kan brukes i angrep:

$$16 + 7 = x + 12.$$

Eksempel

- Hvis alle 16 spillerne på et håndball-lag må kunne brukes i angrep eller forsvar, og vi vet at 7 av spillerne kan brukes i begge posisjoner og at 12 av spillerne kan brukes i forsvar, setter vi opp en likning for antall spillere som kan brukes i angrep:

$$16 + 7 = x + 12.$$

- Det gir at 11 spillere kan brukes i angrepsspillet.

Eksempel

- Hvis alle 16 spillerne på et håndball-lag må kunne brukes i angrep eller forsvar, og vi vet at 7 av spillerne kan brukes i begge posisjoner og at 12 av spillerne kan brukes i forsvar, setter vi opp en likning for antall spillere som kan brukes i angrep:

$$16 + 7 = x + 12.$$

- Det gir at 11 spillere kan brukes i angrepsspillet.
- Fra Venn-diagrammet ser vi at det vil være fire spillere som bare kan brukes i angrep, og fem spillere som bare kan brukes i forsvar.

Kardinaltall

Kardinaltall

- Den tyske matematikeren *Georg Cantor* utviklet en teori for kardinaltallet til en uendelig mengde også.

Kardinaltall

- Den tyske matematikeren *Georg Cantor* utviklet en teori for kardinaltallet til en uendelig mengde også.
- Dette skjedde i siste halvdel av 1800-tallet.

Kardinaltall

- Den tyske matematikeren *Georg Cantor* utviklet en teori for kardinaltallet til en uendelig mengde også.
- Dette skjedde i siste halvdel av 1800-tallet.
- Ut fra Cantors definisjon fins det like mange rasjonale tall og hele tall som naturlige tall, mens det fins ekte flere reelle tall.

Kardinaltall

- Den tyske matematikeren *Georg Cantor* utviklet en teori for kardinaltallet til en uendelig mengde også.
- Dette skjedde i siste halvdel av 1800-tallet.
- Ut fra Cantors definisjon fins det like mange rasjonale tall og hele tall som naturlige tall, mens det fins ekte flere reelle tall.
- Vi skal begrense oss til kardinalitet av endelige mengder.

Kardinaltall

- Den tyske matematikeren *Georg Cantor* utviklet en teori for kardinaltallet til en uendelig mengde også.
- Dette skjedde i siste halvdel av 1800-tallet.
- Ut fra Cantors definisjon fins det like mange rasjonale tall og hele tall som naturlige tall, mens det fins ekte flere reelle tall.
- Vi skal begrense oss til kardinalitet av endelige mengder.
- Selv om datamaskiner av natur bare kan håndtere endelig mye informasjon, har imidlertid studiet av uendelige mengder også en plass i informatikken.

Kardinaltall

- Den tyske matematikeren *Georg Cantor* utviklet en teori for kardinaltallet til en uendelig mengde også.
- Dette skjedde i siste halvdel av 1800-tallet.
- Ut fra Cantors definisjon fins det like mange rasjonale tall og hele tall som naturlige tall, mens det fins ekte flere reelle tall.
- Vi skal begrense oss til kardinalitet av endelige mengder.
- Selv om datamaskiner av natur bare kan håndtere endelig mye informasjon, har imidlertid studiet av uendelige mengder også en plass i informatikken.
- Dette faller ofte utenfor rammen til **diskret matematikk** og derfor utenfor pensum i **MAT1030**.

Kardinaltall

Eksempel

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Da har A 8 delmengder: $\emptyset$, $\{0\}$, $\{1\}$, $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{0, 1\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$.

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Da har A 8 delmengder: $\emptyset$, $\{0\}$, $\{1\}$, $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{0, 1\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$.

Disse er skrevet opp i en usystematisk rekkefølge.

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Da har A 8 delmengder: $\emptyset$, $\{0\}$, $\{1\}$, $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{0, 1\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$.

Disse er skrevet opp i en usystematisk rekkefølge.

En mer systematisk måte vil være først å skrive den ene delmengden av $\emptyset$: $\emptyset$,

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Da har A 8 delmengder: $\emptyset$, $\{0\}$, $\{1\}$, $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{0, 1\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$.

Disse er skrevet opp i en usystematisk rekkefølge.

En mer systematisk måte vil være først å skrive den ene delmengden av $\emptyset$: $\emptyset$,

så resten av delmengdene av $\{0\}$: $\{0\}$

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Da har A 8 delmengder: $\emptyset$, $\{0\}$, $\{1\}$, $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{0, 1\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$.

Disse er skrevet opp i en usystematisk rekkefølge.

En mer systematisk måte vil være først å skrive den ene delmengden av $\emptyset$: $\emptyset$,

så resten av delmengdene av $\{0\}$: $\{0\}$

så resten av delmengdene av $\{0, 1\}$: $\{1\}$ og $\{0, 1\}$

Eksempel

a) La $A = \{0, 1, 2\}$.

Da har A 8 delmengder: $\emptyset$, $\{0\}$, $\{1\}$, $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{0, 1\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$.

Disse er skrevet opp i en usystematisk rekkefølge.

En mer systematisk måte vil være først å skrive den ene delmengden av $\emptyset$: $\emptyset$,

så resten av delmengdene av $\{0\}$: $\{0\}$

så resten av delmengdene av $\{0, 1\}$: $\{1\}$ og $\{0, 1\}$

og til slutt resten av delmengdene av $\{0, 1, 2\}$: $\{2\}$, $\{0, 2\}$, $\{1, 2\}$ og $\{0, 1, 2\}$

Kardinaltall

Eksempel (Fortsatt)

Eksempel (Fortsatt)

Den naturlige rekkefølgen blir da

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\}\}$$

Eksempel (Fortsatt)

Den naturlige rekkefølgen blir da

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\}\}$$

- b) For å liste opp alle delmengder av $\{0, 1, 2, 3\}$ lister vi først opp alle delmengder av $\{0, 1, 2\}$ og deretter alle nye delmengder, ved å legge 3 til en av de åtte første.

Eksempel (Fortsatt)

Den naturlige rekkefølgen blir da

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\}\}$$

- b) For å liste opp alle delmengder av $\{0, 1, 2, 3\}$ lister vi først opp alle delmengder av $\{0, 1, 2\}$ og deretter alle nye delmengder, ved å legge 3 til en av de åtte første.

Det gir

Eksempel (Fortsatt)

Den naturlige rekkefølgen blir da

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\}\}$$

- b) For å liste opp alle delmengder av $\{0, 1, 2, 3\}$ lister vi først opp alle delmengder av $\{0, 1, 2\}$ og deretter alle nye delmengder, ved å legge 3 til en av de åtte første.

Det gir

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\},$$

Eksempel (Fortsatt)

Den naturlige rekkefølgen blir da

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\}\}$$

- b) For å liste opp alle delmengder av $\{0, 1, 2, 3\}$ lister vi først opp alle delmengder av $\{0, 1, 2\}$ og deretter alle nye delmengder, ved å legge 3 til en av de åtte første.

Det gir

$$\{\emptyset, \{0\}, \{1\}, \{0, 1\}, \{2\}, \{0, 2\}, \{1, 2\}, \{0, 1, 2\},$$

$$\{3\}, \{0, 3\}, \{1, 3\}, \{0, 1, 3\}, \{2, 3\}, \{0, 2, 3\}, \{1, 2, 3\}, \{0, 1, 2, 3\}\}$$

Potensmengder

Potensmengder

Definisjon

Potensmengder

Definisjon

- La A være en mengde.

Potensmengder

Definisjon

- La A være en mengde.
- Med **potensmengden** til A mener vi mengden av alle delmengder av A .

Potensmengder

Definisjon

- La A være en mengde.
- Med **potensmengden** til A mener vi mengden av alle delmengder av A .

Merk

Potensmengder

Definisjon

- La A være en mengde.
- Med **potensmengden** til A mener vi mengden av alle delmengder av A .

Merk

- Hvis A er en mengde og $B \subseteq A$ er en vilkårlig delmengde, vil vi for hver $x \in A$ ha to muligheter, $x \in B$ og $x \notin B$.

Potensmengder

Definisjon

- La A være en mengde.
- Med **potensmengden** til A mener vi mengden av alle delmengder av A .

Merk

- Hvis A er en mengde og $B \subseteq A$ er en vilkårlig delmengde, vil vi for hver $x \in A$ ha to muligheter, $x \in B$ og $x \notin B$.
- En konsekvens er at hvis A er endelig vil potensmengden til A ha $2^{|A|}$ elementer.

Potensmengder

Definisjon

- La A være en mengde.
- Med **potensmengden** til A mener vi mengden av alle delmengder av A .

Merk

- Hvis A er en mengde og $B \subseteq A$ er en vilkårlig delmengde, vil vi for hver $x \in A$ ha to muligheter, $x \in B$ og $x \notin B$.
- En konsekvens er at hvis A er endelig vil potensmengden til A ha $2^{|A|}$ elementer.
- Dette vil ofte bety at det vil ta alt for lang tid å gjennomføre naive algoritmer.

Potensmengder

Potensmengder

Eksempel

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$
  2. $\emptyset = B \cap C$ (de er **disjunkte**)

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$
  2. $\emptyset = B \cap C$ (de er **disjunkte**)
  3. $\sum B = \sum C$

Potensmengder

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$
  2. $\emptyset = B \cap C$ (de er **disjunkte**)
  3. $\sum B = \sum C$
- Den første strategien for å løse dette problemet kan være å liste opp alle par $B \subseteq A$ og $C = A - B$, og sjekke

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$
  2. $\emptyset = B \cap C$ (de er **disjunkte**)
  3. $\sum B = \sum C$
- Den første strategien for å løse dette problemet kan være å liste opp alle par $B \subseteq A$ og $C = A - B$, og sjekke, men hvis A har 1000 elementer, er ikke dette praktisk gjennomførbart.

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$
  2. $\emptyset = B \cap C$ (de er **disjunkte**)
  3. $\sum B = \sum C$
- Den første strategien for å løse dette problemet kan være å liste opp alle par $B \subseteq A$ og $C = A - B$, og sjekke, men hvis A har 1000 elementer, er ikke dette praktisk gjennomførbart.
- Ingen vet per i dag om det fins en vesentlig raskere metode for å løse partisjonsproblemet generelt.

Eksempel

- La A være en endelig mengde av naturlige tall.
- Vi lar $\sum A$ bety summen av alle tallene i A .
- **Partisjonsproblemet** er om det fins delmengder B og C av A som er slik at
  1. $A = B \cup C$
  2. $\emptyset = B \cap C$ (de er **disjunkte**)
  3. $\sum B = \sum C$
- Den første strategien for å løse dette problemet kan være å liste opp alle par $B \subseteq A$ og $C = A - B$, og sjekke, men hvis A har 1000 elementer, er ikke dette praktisk gjennomførbart.
- Ingen vet per i dag om det fins en vesentlig raskere metode for å løse partisjonsproblemet generelt.
- Partisjonsproblemet er et eksempel på et NP-komplett problem.

Potensmengder

Potensmengder

Merk

Potensmengder

Merk

- Potensmengden til A er definert selv om A er uendelig.

Potensmengder

Merk

- Potensmengden til A er definert selv om A er uendelig.
- I det tilfellet er ikke alle egenskapene ved potensmengder fullstendig klarlagt ennå.

Potensmengder

Merk

- Potensmengden til A er definert selv om A er uendelig.
- I det tilfellet er ikke alle egenskapene ved potensmengder fullstendig klarlagt ennå.
- Vi ledes langt ut over rammene for diskret matematikk om vi prøver å forstå potensmengden til en uendelig mengde.

Potensmengder

Merk

- Potensmengden til A er definert selv om A er uendelig.
- I det tilfellet er ikke alle egenskapene ved potensmengder fullstendig klarlagt ennå.
- Vi ledes langt ut over rammene for diskret matematikk om vi prøver å forstå potensmengden til en uendelig mengde.
- Cantor viste at i en viss forstand er potensmengden til A alltid ekte større enn A .

Ordnete par

Ordnete par

- Vi har brukt mengden $\mathbb{R}^2$ av tallpar i tidligere eksempler.

Ordnete par

- Vi har brukt mengden $\mathbb{R}^2$ av **tallpar** i tidligere eksempler.
- Alle vet at det er forskjell på tallparene $(2, 3)$ og $(3, 2)$ i $\mathbb{R}^2$.

Ordnete par

- Vi har brukt mengden $\mathbb{R}^2$ av **tallpar** i tidligere eksempler.
- Alle vet at det er forskjell på tallparene $(2, 3)$ og $(3, 2)$ i $\mathbb{R}^2$.
- Det betyr at rekkefølgen på tallene i paret spiller en rolle.

Ordnete par

- Vi har brukt mengden $\mathbb{R}^2$ av **tallpar** i tidligere eksempler.
- Alle vet at det er forskjell på tallparene $(2, 3)$ og $(3, 2)$ i $\mathbb{R}^2$.
- Det betyr at rekkefølgen på tallene i paret spiller en rolle.
- Et slikt par kaller vi et **ordnet par**.

Ordnete par

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Per og Kari er ektefeller

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Per og Kari er ektefeller

og vi mener så absolutt at de utgjør et par.

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Per og Kari er ektefeller

og vi mener så absolutt at de utgjør et par.

- I dette tilfellet betyr ikke rekkefølgen noe, men skriver vi

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Per og Kari er ektefeller

og vi mener så absolutt at de utgjør et par.

- I dette tilfellet betyr ikke rekkefølgen noe, men skriver vi
Kari er kona til Per

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Per og Kari er ektefeller

og vi mener så absolutt at de utgjør et par.

- I dette tilfellet betyr ikke rekkefølgen noe, men skriver vi

Kari er kona til Per

kan vi ikke erstatte det med

Ordnete par

- Det er ikke bare tall som kan opptre i par.
- Vi kan for eksempel skrive at

Per og Kari er ektefeller

og vi mener så absolutt at de utgjør et par.

- I dette tilfellet betyr ikke rekkefølgen noe, men skriver vi

Kari er kona til Per

kan vi ikke erstatte det med

Per er kona til Kari.

Ordnete par

Ordnete par

- Vi trenger begrepet **ordnet par** for å kunne snakke presist og generelt om visse former for sammenhenger vi kan finne mellom to objekter.

Ordnete par

- Vi trenger begrepet **ordnet par** for å kunne snakke presist og generelt om visse former for sammenhenger vi kan finne mellom to objekter.
- Disse objektene kan være tall i en tallmengde.

Ordnete par

- Vi trenger begrepet **ordnet par** for å kunne snakke presist og generelt om visse former for sammenhenger vi kan finne mellom to objekter.
- Disse objektene kan være tall i en tallmengde.
- De kan imidlertid også være data i en base, data som representerer personer, hendelser, adresser, yrker og mye annet det kan være behov for å registrere.

Ordnete par

- Vi trenger begrepet **ordnet par** for å kunne snakke presist og generelt om visse former for sammenhenger vi kan finne mellom to objekter.
- Disse objektene kan være tall i en tallmengde.
- De kan imidlertid også være data i en base, data som representerer personer, hendelser, adresser, yrker og mye annet det kan være behov for å registrere.
- Derfor vil vi legge en helt generell definisjon til grunn, når vi definerer hva som menes med et ordnet par.

Ordnete par

Ordnete par

Definisjon

Ordnete par

Definisjon

La a og b være to objekter.

Ordnete par

Definisjon

La a og b være to objekter.

Det **ordnede paret** (a, b) av a og b er a og b skrevet i rekkefølge.

Ordnete par

Definisjon

La a og b være to objekter.

Det **ordnede paret** (a, b) av a og b er a og b skrevet i rekkefølge.

To ordnede par (a, b) og (c, d) er **like** hvis $a = c$ og $b = d$.

Ordnete par

Definisjon

La a og b være to objekter.

Det **ordnede par** (a, b) av a og b er a og b skrevet i rekkefølge.

To ordnede par (a, b) og (c, d) er **like** hvis $a = c$ og $b = d$.

Merk

Ordnete par

Definisjon

La a og b være to objekter.

Det **ordnede paret** (a, b) av a og b er a og b skrevet i rekkefølge.

To ordnede par (a, b) og (c, d) er **like** hvis $a = c$ og $b = d$.

Merk

- Vi har egentlig ikke sagt hva et ordnet par er for noe, bare knyttet det til at objektene settes i rekkefølge.

Ordnete par

Definisjon

La a og b være to objekter.

Det **ordnede par** (a, b) av a og b er a og b skrevet i rekkefølge.

To ordnede par (a, b) og (c, d) er **like** hvis $a = c$ og $b = d$.

Merk

- Vi har egentlig ikke sagt hva et ordnet par er for noe, bare knyttet det til at objektene settes i rekkefølge.
- Det er definisjonen av når to ordnede par er like som gir oss den ønskede matematiske presisjonen. Det knytter den abstrakte definisjonen opp til skrivemåten vi benytter.

Ordnete par

Ordnete par

Definisjon

Ordnete par

Definisjon

La A og B være to mengder.

Ordnete par

Definisjon

La A og B være to mengder.

Med det **kartesiske produktet** $A \times B$ av A og B mener vi

Ordnete par

Definisjon

La A og B være to mengder.

Med det **kartesiske produktet** $A \times B$ av A og B mener vi

$$A \times B = \{(a, b) : a \in A \wedge b \in B\}.$$

Ordnete par

Definisjon

La A og B være to mengder.

Med det **kartesiske produktet** $A \times B$ av A og B mener vi

$$A \times B = \{(a, b) : a \in A \wedge b \in B\}.$$

Betegnelsen henter sitt navn fra den franske matematikeren og filosofen René Descartes.

Ordnete par

Ordnete par

Eksempel

Ordnete par

Eksempel

- La A være mengden av registrerte norske skøyteløpere og B være mengden av tider mellom 1.30.00 og 2.30.00.

Ordnete par

Eksempel

- La A være mengden av registrerte norske skøyteløpere og B være mengden av tider mellom 1.30.00 og 2.30.00.

Da vil registreringer av personlige rekorder på 1500m oppfattes som par i $A \times B$

Ordnete par

Eksempel

- La A være mengden av registrerte norske skøyteløpere og B være mengden av tider mellom 1.30.00 og 2.30.00.
Da vil registreringer av personlige rekorder på 1500m oppfattes som par i $A \times B$
- Hvis A er mengden av ord skrevet med latinske bokstaver og B er mengden av sider på nettet, leter vi i prinsippet gjennom $A \times B$ når vi søker etter nettsider hvor et bestemt ord forekommer.

Ordnete par

Eksempel

- La A være mengden av registrerte norske skøyteløpere og B være mengden av tider mellom 1.30.00 og 2.30.00.

Da vil registreringer av personlige rekorder på 1500m oppfattes som par i $A \times B$

- Hvis A er mengden av ord skrevet med latinske bokstaver og B er mengden av sider på nettet, leter vi i prinsippet gjennom $A \times B$ når vi søker etter nettsider hvor et bestemt ord forekommer.

I dette tilfellet er det klart at vi trenger å utvikle spesielle teknikker for å kunne gjøre dette på en effektiv måte, men utviklingen av slike teknikker starter med å forstå kompleksiteten av $A \times B$.

Ordnete par

Ordnete par

Hvis A og B er endelige mengder, vil

Ordnete par

Hvis A og B er endelige mengder, vil

$$|A \times B| = |A| \cdot |B|.$$

Ordnete par

Hvis A og B er endelige mengder, vil

$$|A \times B| = |A| \cdot |B|.$$

For de som har lært om matriser, ser vi sammenhengen med en $n \times m$ -matrise.

Ordnete par

Hvis A og B er endelige mengder, vil

$$|A \times B| = |A| \cdot |B|.$$

For de som har lært om matriser, ser vi sammenhengen med en $n \times m$ -matrise.

La $A = \{a_1, \dots, a_n\}$ og $B = \{b_1, \dots, b_m\}$.

Ordnete par

Hvis A og B er endelige mengder, vil

$$|A \times B| = |A| \cdot |B|.$$

For de som har lært om matriser, ser vi sammenhengen med en $n \times m$ -matrise.

La $A = \{a_1, \dots, a_n\}$ og $B = \{b_1, \dots, b_m\}$.

Da kan vi skrive $A \times B$ som:

Ordnete par

Ordnete par

$$\left\{ \begin{array}{ccc} (a_1, b_1) & \cdots \cdots & (a_1, b_m) \\ \cdot & & \cdot \\ \cdot & & \cdot \\ \cdot & & \cdot \\ (a_n, b_1) & \cdots \cdots & (a_n, b_m) \end{array} \right\}$$